ואם הִפְּילָה אִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ נָזִיר, כי שמא לא היה הולד ראוי להתקיים ואינו נחשב ולד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שצריך לנהוג נזירות מספק, ולכן יתנה ויֹאמַר, אִם מה שהפילה אשתי הָיָה ולד בֶּן קַיָּמָא [–הראוי להתקיים] חֲרֵי אֲנִי נָזִיר חוֹבָה, שהרי חל נדרי, וְאִם לָאו – אם לא היה בן קיימא ולא חל נדרי, 'חֲרֵי אֲנִי נָזִיר נֶדֶבָה' – הריני מקבל עלי עתה נזירות בנדבה, שאיני מחוייב מחמת הנדר שנדרתי בתחילה.

המשנה דנה באופן שאשתו חזרה וילדה: חָזְרָה אשתו ונתעברה וְיָלְדָה ולד אחר, בן קיימא, חֲרֵי זֶה נָזִיר, שכעת חל נדרו שאמר 'הריני נזיר לכשיהיה לי ולד'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, יתנה ויֹאמַר, אִם הולד הָרִאשׁוֹן היה בֶּן קַיָּמָא, אם כן הָרִאשׁוֹן – הנזירות שנהגתי בראשונה היתה נזירות חוֹבָה, וְיוֹ – הנזירות שאנהג כעת, היא נֶדֶבָה, כי כבר קיימתי את נדרי להיות נזיר כשיהיה לי ולד, וְאִם לָאו – אם הראשון לא היה בן קיימא, אם כן הָרִאשׁוֹן – הנזירות הראשונה, היתה נֶדֶבָה, וְיוֹ – הנזירות שאנהג כעת היא חוֹבָה:

גמרא

שנינו ברישא שאם אמר 'הריני נזיר לכשיהיה לי בן' ונולד לו בן, הרי זה נזיר. שואלת הגמרא: הַאי מַאי לְמֵימְרָא – מה בא זה ללמדנו, הלא פשוט הוא. מיישבת הגמרא: באמת הרישא מיותרת, והתנא שנאה רק מִשּׁוּם החידוש שבְּסֵיפָא, שאם ילדה אשתו בַּת או טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס אֵינוֹ נָזִיר, כי לא נתקיים תנאו שאמר 'בן'. דוחה הגמרא: הלא גם הדין שבסיפא פְּשִׁיטָא ואין צריך להשמיענו שאין אלו בכלל 'בן'. מתרצת הגמרא: יש חידוש בסיפא, כי מַהוּ דְּתֵימָא – שמא תבוא לומר, שהאומר 'לכשיהיה לי בן' לְכְשֶׁאֶבְנֶה הוּא דְּקָאָמַר – כוונתו לומר 'הריני נזיר לכשאבנה', דהיינו כשיהיה לי ולד כלשהו, וכוונתו 'בן' מלשון בנין ולא מלשון 'בן זכר', קָא מַשְׁמַע לָן דְּלָא – שכוונתו דווקא לבן זכר:

בהמשך המשנה שנינו: וְאִם אָמַר כְּשֶׁיִּהְיֶה לִי וָלָד כּוּ': מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שכל מי שנולד נחשב 'ולד'. מתרצת הגמרא: מַהוּ דְּתֵימָא – שמא תבוא לומר, וָלָד דְּמִיחַשַּׁב בֵּינֵי אִינְשֵׁי בְּעִינָן – צריך שיהיה לו ולד שנחשב ונמנה בין אנשים כשווה בין שווים, והיינו דווקא בן זכר, ולא אלו, קָא מַשְׁמַע לָן שאף אלו בכלל 'ולד':

שנינו במשנה: אם הִפְּילָה אִשְׁתּוֹ ואין ידוע אם היה הולד בן קיימא, אֵינוֹ נָזִיר: מברר הגמרא: מַאן קָתָנֵי לָהּ – מי שנה הלכה זו. משיבה הגמרא: רַבִּי יְהוּדָה רִבְרֵי הוּא – זהו רבי יהודה שאמר בעין זה לגבי כרי לעיל (ח.), שאדם הנודר 'הריני נזיר על מנת שיהא בכרי זה מאה כור' ונגנב הכרי, ועתה אין ידוע אם היה בו מאה כור בשעה שנדר, לא חלה עליו נזירות מספק, כי אין כוונתו של אדם לקבל על עצמו נזירות אלא אם יֵדַע בבירור שנתקיים תנאו, וכמו כן אם הפילה אשתו ויש ספק אם היה לו ולד, לא חלה הנזירות.

שנינו במשנה: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שאם הפילה אשתו נוהג נזירות מספק, ולפיכך יֹאמַר, 'אִם הָיָה בֶּן קַיָּמָא חֲרֵינִי נָזִיר חוֹבָה, וְאִם לָאו חֲרֵינִי נָזִיר נְדָבָה': הגמרא מביאה ספק בדין זה: בְּעָא מִינֵּיהּ [–שאל ממנו] רַבִּי אַבָּא מֵרַב הוּנָא, האומר 'חֲרֵינִי נָזִיר לְכְשֶׁיִּהְיֶה לִי בֵּן', וְהִפְּילָה אִשְׁתּוֹ, ואין ידוע אם היה בן קיימא וחלה נזירותו, או שמא היה נפל, וְהִפְרִישׁ בהמות לְקָרְבָּן על מנת להביאם בסיום נזירותו כדין, וְחָזְרָה אשתו וְיָלְדָה באותו יום ולד אחר, תאומו של הראשון, והוא בן קיימא, מַהוּ דינו, האם מכין שהשני בן קיימא, מובח שגם הראשון היה כן, ונמצא שמתחילה נעשה נזיר וחלה קדושה על קרבנו, או שמא יתכן שהראשון אינו בן קיימא ולא חלה קדושה על קרבנו.

מבררת הגמרא: אַלִּיבָּא דְּמַאן – לפי מי נסתפק רבי אבא, אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן במשנה, מַאי תִּיבְעֵי לֵיהּ – מה יש להסתפק, הָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן סֵפֵק נְזִירוּת לְהַחֲמִיר, וחלה קדושה על הקרבן אף אם יש ספק על הראשון. וְאֶלָּא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר סֵפֵק נְזִירוּת לְהָקֵל, שאין אדם מקבל על עצמו נזירות מספק, ובאופן שהפריש קרבן אחר לידית הנפל, ונולד לו ולד אחר בן קיימא, יש להסתפק, מַאי, האם הקרבן קָדוֹשׁ, כיון שלידית השני מוכיחה שגם הראשון היה בן קיימא, אוֹ לֹא קָדוֹשׁ, לפי שאין השני מוכיח על הראשון, ועדיין ספק הוא שמא הראשון היה נפל, ואין כאן נזירות ולא נתחייב בקרבן.

מבררת הגמרא: מַאי נַפְקָא מִינָּהּ בין שני הצדדים, אם הוא קדוש או לא. מבארת הגמרא: לְגִיזָּתוֹ – אם אסור לגזוז את צמרו, וְלַעֲבוֹד בּוֹ, שהקרבן אסור בגיזה ועבודה. תֵּיקוּ.

ספקות נוספים בענין זה: בְּעָא מִינֵּיהּ בֶּן רְחוּמִי מֵאַבָּיֵי, מה הדין באומר 'חֲרֵינִי נָזִיר לְכְשֶׁיִּהְיֶה לִי בֵּן', וְשָׁמַע חֲבֵירוֹ וְאָמַר 'וְעָלַי' – גם עלי יחול בעין זה, מַהוּ – מתי חלה נזירות על חברו. האם אַדִּיבּוּרֵיהּ מַשְׁמַע – משמעות 'ועלי' היא שמקבל על עצמו כפי דיבורו של הראשון, כלומר גם עלי תחול נזירות אם יתקיים התנאי שהזכרת, שיהיה לך בן [ואם יולד לראשון בן תחול נזירות על שניהם], אוֹ אַגּוּפֵיהּ מַשְׁמַע – או שבא להשוות את עצמו לחברו, כלומר, שאף הוא מתנה על עצמו שאם יולד לו בן תחול עליו נזירות.

הגמרא מוסיפה לדון בספק זה: אִם תְּמֵצֵי לוֹמַר – אם תפשוט שהאומר 'ועלי' אַגּוּפֵיהּ מַשְׁמַע, וכוונתו לקבל נזירות אם יולד לו בעצמו בן, עדיין יש להסתפק במי שאָמַר 'חֲרֵינִי נָזִיר לְכְשֶׁיִּהְיֶה לִי בֵּן' וְשָׁמַע חֲבֵירוֹ וְאָמַר 'וַאֲנִי', מַהוּ – האם האומר 'ואני' שונה מהאומר 'ועלי' או לא. וביאור הספק, האם אַנַּפְשֵׁיהּ קָאָמַר – האם גם האומר 'ואני' כוונתו על עצמו, שמתחייב בנזירות אם יולד לו בעצמו בן, אוֹ דִּילְמָא הָכִי קָאָמַר – או שמא כוונתו כך, רְחִימְנָא לָךְ כְּוָותֵיךְ – אני אוהב אותך כמותך, וגם אני אהיה נזיר כשיולד לך בן.

הגמרא מוסיפה לדון בספק זה: אִם תְּמֵצֵי לוֹמַר – אם תפשוט את הספק שכָּל פעם כשאומר 'ואני' בְּאַנַּפְשֵׁיהּ – בפני הנודר הראשון

אגרות קודש

ב"ה, ח' אלול, ה'תש"כ
ברוקלין, נ.י.

שנת המאתים להסלקות הילולא של הבעל שם טוב ז"ל.

הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ צנמ"ס עוסק בצ"צ וכו' הרש"י שליט"א

שלום וברכה!

נעם לי לקבל הודעת כת"ר אשר ביום שני פרשת כי תבוא אל הארץ הבע"ל יסיימו לימוד הש"ס. ובודאי כמנהג ישראל אשר תורה היא, מיד יתחילו לימודו עוה"פ מחדש, כי נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן.

המשך בעמוד קצה

כְּסִיפָא לֵיהּ מִילְּתָא – נחשב לו הדבר כבושה אם לא ישתתף עמו בהודאתו, ומקבל על עצמו נזירות אם יהיה לחברו בן, כדי להראות לו שהוא חפץ בטובתו, עדיין יש להסתפק באופן שֶׁאָמַר אדם 'הֲרֵינִי נָזִיר לְכְשֶׁיֵּהָא לְפְלוֹנִי בֵּן' ואותו פלוני אינו לפניו, וְשָׁמַע חֲבֵירוֹ שעמד שם וְאָמַר 'וַאֲנִי', מַהוּ – מתי חלה נזירותו של השני. מִי אַמְרִינַן – האם אומרים שמכיון שאמר כן שֶׁלֹּא בְּפָנָיו של אותו פלוני, הרי אין לומר שאמר כן מפני שהוא מתבייש ממנו, וַאֲנַפְשֵׁיהּ קָאָמַר – ואמר על עצמו שיהיה נזיר כשיולד לו בן, אוֹ דִּילְמָא הָכִי קָאָמַר לֵיהּ – או שמא נפרש דבריו, רְחִימְנָא לֵיהּ בְּוָותֵיךְ – אוהב אני את פלוני כמותך, וגם אני מקבל נזירות אם יולד לו בן. מסיקה הגמרא: תֵּיבָּעֵי – תישאר השאלה בספק:

משנה

האומר הֲרֵינִי נָזִיר ונעשה נזיר מיד, והוסיף ואמר וְנָזִיר כְּשֶׁיִּהְיֶה לִי בֵּן, ומקבל על עצמו עוד נזירות לכשיהיה לו בן. וקודם שנולד בנו הֶחְתִּיל מוֹנֶה אֶת הנזירות שֶׁלּוֹ שקיבל מיד, וְאַחַר כָּךְ, קודם שהשלים נזירותו, נוֹלַד לוֹ בֵּן, מַשְׁלִים אֶת הנזירות שֶׁלּוֹ ומגלח ומביא קרבנות בגמר נזירותו, כיון שתחילה קיבל נזירות זו והתחיל למנותה, וְאַחַר כָּךְ מוֹנֶה אֶת שֶׁל בְּנוֹ – את הנזירות שקיבל עליו לכשיולד לו בן.

אבל אם אמר תחילה 'הֲרֵינִי נָזִיר כְּשֶׁיִּהְיֶה לִי בֵּן' והוסיף ואמר 'וְנָזִיר' סתם, בלא תנאי, שהיא נזירות נוספת אף אם לא יולד לו, ונמצא שתחילה קיבל את הנזירות שתחול בלידת בנו, ואחר כך את הנזירות שלו. וקודם שנולד בנו הֶחְתִּיל מוֹנֶה אֶת הנזירות שֶׁלּוֹ שחלה מיד, וְאַחַר כָּךְ קודם שהשלים נזירותו נוֹלַד לוֹ בֵּן, מַנִּיחַ – מפסיק למנות אֶת הנזירות שֶׁלּוֹ, וּמוֹנֶה משעת לידת בנו אֶת הנזירות שֶׁל בְּנוֹ שלשים יום ואינו מגלח בסופם, וְאַחַר כָּךְ כשמסיים למנות את נזירות בנו, חוזר ומַשְׁלִים אֶת הימים שעדיין חסרים להשלמת הנזירות שֶׁלּוֹ, ומגלח ומביא שני קרבנות, אחד על נזירותו ואחד על נזירות בנו. והטעם בזה, כיון שצריך להקדים את נזירות בנו שקיבלה קודם קבלת הנזירות שלו:

גמרא

רבא מסתפק בדין אדם המקבל שתי נזירויות: בָּעֵי רָבָא, אדם שֶׁאָמַר 'הֲרֵינִי נָזִיר לְאַחַר עֶשְׂרִים יוֹם' – לא תחול נזירותי עתה אלא בעוד עשרים יום [וכשתחול תימשך שלושים יום כדין נזירות סתם], והוסיף ואמר 'וּמֵעַכְשָׁיו מֵאָה יוֹם' – הריני מקבל נזירות נוספת שתחול עכשיו ותימשך מאה יום, מַהוּ – האם חלה הנזירות השניה מיד או רק לאחר שיקיים את הראשונה. שמצד אחד יש לומר, כֵּיוָן דְּחָלֵין מֵאָה – מאה ימי נזירות הללו, כְּעֶשְׂרִין לֹא שְׁלֵמִין – אינם נשלמים בעשרים הימים הקרובים עד שתחול הנזירות שקיבל תחילה, ויהיה צריך להפסיק נזירותו לאחר עשרים יום כדי למנות את שלשים ימי הנזירות שקיבל לפניה, וכיון שאינו רוצה להפסיק באמצע נזירותו, לֹא חָיְילִין – לא חלה עליו הנזירות של מאה יום עד לאחר שימנה נזירותו הראשונה, ובעשרים הימים שמעכשיו עד שתחל הנזירות הראשונה אינו צריך לנהוג נזירות כלל. אוֹ דִילְמָא [–או שמא] מֵכֵיוָן דְּאִית לֵיהּ גִּידּוּל שֵׁעָר לְבַסּוֹף – שיהיה לו מספיק שיער בסיום הנזירות של מאה יום, לפיכך לא איכפת לו שתיפסק נזירותו, ולכן חָיְילִין – חלה מיד הנזירות של מאה יום, ומתוכם ינהג נזירות עשרים יום, וימנה סתם נזירות שלשים יום, ובסופם יגלח, ואחר כך יחזור וימנה שמונים יום להשלמת הנזירות של מאה יום, ויגלח בסופם.

הגמרא מקשה מדוע לא הסתפק רבא באופן אחר: וְתֵיבָּעֵי לֵיהּ – היה לרבא לשאול שאלה זו בִּנְזִירוּת מוּעֶטֶת – של שלשים יום, וכגון שאמר 'הריני נזיר לאחר עשרים יום', והוסיף ואמר 'ונזיר מעכשיו', שיש להסתפק האם הנזירות השניה מתחילה מעכשיו, או שמא בעשרים יום הראשונים לא חלה נזירות כלל, ואחר כך ימנה את הנזירות הראשונה שלשים יום ויגלח, ולאחריה ימנה נזירות שניה, ומדוע הסתפק רבא רק באופן שנדר נזירות לאחר עשרים יום ועוד נזירות של מאה יום.

מתרצת הגמרא: רבא חָדָא קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ – שאל שאלה אחת מתוך מה שנפשוט בשאלה אחרת. כלומר, שתחילה שאל מה יהיה הדין בנזירות מועטת, והוסיף שאם נפשוט ספק זה, יש לדון מה יהיה הדין בנזירות מרובה.

המשך מעמוד קצב

ובפרט כשלומדים ברבים, שהרי גם ענין הלימוד ברבים מחבר את כל המשתתפים, מראשיכם שבטיכם ועד לחוטב עציך ושואב מימיך, ועד שיהיו לאחדים כאחד. וכדברי רבינו הזקן בפרשת אתם נצבים היום כולכם, פרשה השייכת להימים דקודם ראש השנה.

וע"י אחדות זו מתעלים חוטב עציך ושואב מימיך וגם ראשיכם שבטיכם גו', וכמובן בדרוש האמור.

ויש לשלב ולחבר את האמור גם בסיום הש"ס והתחלתו.

וז"ל תלמודנו בסופו: א"ל רב שמעי' לר' אבא אימא ביממא תהוי זבה בליליא תהוי נדה, א"ל אלך אמר קרא על נדתה סמוך לנדתה, סמוך לנדתה אימת הוי בליליא וקא קרי לה זבה. - כי תנא דבי אליהו וכו' שלאחרי זה - אית ספרים דלא גרסינן לי'. וגם הגורסים, הנה בא הוא בשביל לסיים בדברי שבח ותנחומין, וכתוספת שם.

והענין בעבודת השם, מתאים לפתגם מורנו הבעש"ט ז"ל שכל דבר וענין שהאדם רואה או שומע, הוראה ישנה בזה בעבודתו את קונו, עאכו"כ בתורתנו תורת חיים, שכשמה כן היא - הוראה בחיים:

החילוק דטומאת נדה וזבה הוא, דהראשונה הוא בטבע העולם, אף כי רק לאחר החטא - משא"כ זיבה, שהיא חולי בגוף ואינו טבעי.

ועד"ז גם בעבודת השם, ישנו ענין הטומאה (אשר מקורו הוא זה הנקרא טמא), הבא בטבע, אף כי רק לאחרי החטא, ועד כדי כך שאפילו הארבעה הידועים ג"כ מתו בעטיו של נחש, חטא הקדמוני.

המשך בעמוד הבא